

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL PAREIŠKĖJO KAUNO APYGARDOS TEISMO PRAŠYMO IŠTIRTI LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2020 M. VASARIO 26 D. NUTARIMO NR. 152 „DĖL VALSTYBĖS LYGIO EKSTREMALIOSIOS SITUACIJOS PASKELBIMO“ NUOSTATŲ ATITIKTĮ LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI PRIĖMIMO

2022 m. liepos 8 d. Nr. KT91-S82/2022

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Giedrės Lastauskienės, Vytauto Mizaro, Algio Norkūno, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvarstė pareiškėjo Kauno apygardos teismo prašymą Nr. 1B-10/2022 ištirti, ar „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ 3.1.1 papunktis (2021 m. rugsėjo 29 d. redakcija) ir 3.1.1.1–3.1.1.3 papunkčiai (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) toje apimtyje, kurioje numatomi reikalavimai asmenims atitikti nustatytus medicininius kriterijus kaip sąlyga į kontaktiniu būdu teikiamas paslaugas, ūkinės veiklos vykdymą, komercinių ir nekomercinių kultūros, pramogų, sporto renginių, švenčių mugių, festivalių ar kitų tam tikrą laiką trunkančių organizuotų žmonių susibūrimų viešoje vietoje iš anksto nustatytu laiku organizavimą, bei 3¹ punktas (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) toje apimtyje, kurioje numatoma, jog asmenys, neatitinkantys nė vieno iš šio nutarimo 3.1.1 papunktyje nurodyto kriterijaus, kontaktiniu būdu gali būti aptarnaujami tik kai teikiamos 3¹.1–3¹.25 papunkčiuose įvardintos paslaugos ir vykdomos nurodytos ūkinės veiklos, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsnio 1 daliai, 29 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo, teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio tikrumo principams“.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Pareiškėjas Kauno apygardos teismas prašo ištirti Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ (toliau – ir Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimas) 3.1.1 papunkčio (2021 m. rugsėjo 29 d. redakcija), 3.1.1.1–3.1.1.3 papunkčių (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) tiek, kiek juose įtvirtinti reikalavimai asmenims atitikti nustatytus medicininius kriterijus kaip sąlyga kontaktiniu būdu teikiamoms paslaugoms gauti, ūkinei veiklai vykdyti, komerciniams ir nekomerciniams kultūros, pramogų, sporto renginiams, švenčių mugėms, festivaliams ar kitiems tam tikrą laiką trunkantiems organizuotų žmonių susibūrimams viešoje vietoje iš anksto nustatytu laiku organizuoti, 3¹ punkto (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad asmenys, neatitinkantys nė vieno iš šio nutarimo 3.1.1 papunktyje nurodytų kriterijų, kontaktiniu būdu gali būti aptarnaujami tik kai teikiamos 3¹.1–3¹.25 papunkčiuose išvardytos paslaugos ir vykdomos juose nurodytos ūkinės veiklos, atitiktį Konstitucijos 20 straipsnio 1 daliai, 29 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo, teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio tikrumo principams.

2. Pareiškėjas dėl ginčijamų Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo nuostatų atitikties Konstitucijai į Konstitucinį Teismą kreipėsi sustabdęs baudžiamąją bylą, pradėtą pagal asmens, nuteisto pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 302 straipsnio „Antspaudo, spaudo ar dokumento pagrobimas arba pagrobtojo panaudojimas“ 1 dalį už tai, kad, siekdamas patekti į prekybos centro patalpas, karantino režimo priemonių laikymosi kontrolę atliekančiam darbuotojui pateikė kito asmens vardu išduotą galimybių pasą, apeliacinį skundą.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

3. Vyriausybė 2020 m. vasario 26 d. priėmė nutarimą Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“, kuriuo nutarė „paskelbti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją visoje šalyje dėl naujojo koronaviruso (COVID-19) plitimo grėsmės“.

3.1. Šis Vyriausybės nutarimas Vyriausybės 2021 m. birželio 28 d. nutarimu Nr. 506 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ pakeitimo“ buvo išdėstytas nauja redakcija.

Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo (2021 m. birželio 28 d. redakcija) preambulėje buvo nurodyta, kad šiuo nutarimu, be kita ko, siekiama apsaugoti gyventojus ir aplinką nuo COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) įvežimo ir išplitimo, taip pat išvengti naujo sergamumo COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) protrūkio šalies teritorijoje.

3.2. Pareiškėjo ginčijamose Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo nuostatose buvo įtvirtintas teisinis reguliavimas, susijęs su valstybės lygio ekstremaliosios situacijos likvidavimo ir pasekmių šalinimo priemonių nustatymu, *inter alia* nustatant tam tikras ūkinės veiklos apribojimo priemones:

– 3.1.1 papunktyje (2021 m. rugsėjo 29 d. redakcija) buvo nustatyta, kad kontaktiniu būdu paslaugos teikiamos, ūkinė veikla vykdoma, komerciniai ir nekomerciniai kultūros, pramogų, sporto renginiai ir kiti renginiai organizuojami, kai, be kita ko, aptarnaujami ar paslaugomis naudojami tik asmenys, atitinkantys šio nutarimo 3.1.1.1–3.1.1.3 papunkčiuose nurodytus kriterijus;

– 3.1.1.1–3.1.1.3 papunkčiuose (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) buvo įtvirtinti kriterijai, kuriuos atitinkantys asmenys galėjo gauti kontaktines paslaugas, t. y. asmuo turėjo būti pasiskiepijęs viena iš nurodytų vakcinų, persirgęs, turėti neigiamą COVID-19 tyrimo rezultatą;

– 3¹ punkte (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) buvo nustatytas baigtinis sąrašas tų paslaugų, kurios galėjo būti teikiamos kontaktiniu būdu asmenims, neatitinkantiems 3.1.1 papunktyje nurodytų kriterijų.

4. Vyriausybė 2022 m. balandžio 20 d. priėmė nutarimą Nr. 378 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ pripažinimo netekusiu galios“, įsigaliojusį 2022 m. gegužės 1 d., kuriuo Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimą pripažino netekusiu galios.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi byla nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonų dėl toje byloje taikytino įstatymo ar kito teisės akto atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą, nepaisydamas to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja.

5. Pareiškėjas abejoja Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo 3.1.1 papunkčio (2021 m. rugsėjo 29 d. redakcija), 3.1.1.1–3.1.1.3 papunkčių (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija), 3¹ punkto (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta, atitikimi Konstitucijos 20 straipsnio 1 daliai, 29 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo, teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio tikrumo principams.

Pareiškėjo Kauno apygardos teismo prašymas grindžiamas teisiniais motyvais.

5.1. Pareiškėjas nurodo, kad ginčijamose Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo, t. y. poįstatyminio teisės akto, nuostatose buvo įtvirtintas toks teisinis reguliavimas, kuriuo buvo tiesiogiai apribotos asmens teisės ir laisvės arba nustatytos asmens teisių įgyvendinimo sąlygos, nors pagal Konstituciją asmens teisių ribojimo klausimai gali būti įtvirtinti tik įstatyme. Kadangi, pasak pareiškėjo, Konstitucijoje nėra numatyta deleguotoji įstatymų leidybos teisė, Vyriausybė negalėjo

nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris turi būti nustatytas tik įstatyme, ji negalėjo nesilaikyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Taigi Vyriausybė, nustačiusi ginčijamą teisinį reguliavimą, pažeidė konstitucinius teisinės valstybės, atsakingo valdymo, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo principus.

Pareiškėjas taip pat pažymi, kad konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo principai ginčijamomis Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo nuostatomis, pasak pareiškėjo, buvo pažeisti, be kita ko, ir dėl to, kad jose įtvirtinti asmens teisių ribojimai nebuvo laikini, t. y. jie buvo įtvirtinti nenurodant konkretaus jų galiojimo termino, taigi buvo nustatyti kaip galiojantys neterminuotai. Pareiškėjas nurodo, kad net griežčiausius specialiuosius teisinius režimus, t. y. nepaprastą ir karo padėtį, reglamentuojantys įstatymai nustato, jog asmens teisės gali būti ribojamos tik laikinai. Kadangi ginčijamu teisiniu reguliavimu, pasak pareiškėjo, buvo ribojama asmens teisė į asmens laisvės neliečiamumą, tokia situacija, kai minėtus ribojimus nustatantis teisinis reguliavimas galioja neterminuotai, konstituciškai negalima ir nepateisinama.

Kartu pareiškėjo prašymo kontekste pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; neužtikrinus teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise. Todėl pareiškėjo prašymas ištirti ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktį konstituciniams teisinės valstybės, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo principams traktuotinas kaip prašymas ištirti šio teisinio reguliavimo atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui.

5.2. Pareiškėjo prašyme pažymima, jog iš Konstitucijos kyla tai, kad žmogaus laisvė gali būti apribojama tik tokiais pagrindais ir tik pagal tokias procedūras, kokias nustato įstatymas. Pareiškėjo teigimu, nei Konstitucija, nei kiti teisės aktai nenumato Vyriausybei galimybės valstybės lygio ekstremaliosios situacijos metu savo nutarimais riboti konstitucines asmens teises, pirmiausia teisę į žmogaus laisvę.

Pareiškėjas pažymi, kad asmenys, neatitikę jo ginčijamose Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo nuostatose įtvirtintų kriterijų, t. y. nepasiskiepiję atitinkama vakcina, nepersirgę COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) ar neatlikę COVID-19 tyrimo (ir negavę neigiamo atsakymo), negalėjo laisvai naudotis įprastomis kasdienėmis paslaugomis, jų galimybės gyventi įprastą gyvenimą nepagrįstai buvo pasunkintos, t. y. jie negalėjo naudotis Konstitucijos 20 straipsnio 1 dalyje jiems suteikta teise į žmogaus laisvės neliečiamumą.

5.3. Pareiškėjas nurodo ir tai, kad iš taikomų asmens teisių ir laisvių apribojimų turinio – kontaktinių ir kitų veiklų draudimo – buvo galima suprasti, kad Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo 3.1.1 papunktyje (2021 m. rugsėjo 29 d. redakcija), 3.1.1.1–3.1.1.3 papunkčiuose, 3¹ punkte

(2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas buvo skirtas užsikrėtimų koronavirusu (COVID-19) skaičiui mažinti. Kita vertus, pasak pareiškėjo, iš ginčijamų Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo nuostatų matyti ir tai, kad jose nustatytu teisiniu reguliavimu asmenys, neatitikę tam tikrų kriterijų (nepasiskiepiję atitinkama vakcina, nepersirgę COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) ar neatlikę COVID-19 tyrimo (ir negavę neigiamo atsakymo)), todėl negalėję gauti tam tikrų kontaktiniu būdu teikiamų paslaugų ar užsiimti nurodyta veikla, buvo diskriminuojami asmenų, kurie šiuos kriterijus atitiko, atžvilgiu, kadangi pastariesiems tam tikros paslaugos kontaktiniu būdu buvo teikiamos, taip pat jie galėjo užsiimti nurodyta veikla. Pareiškėjo manymu, abi nurodytos asmenų grupės galėjo būti koronaviruso platintojos, todėl nebuvo pagrindo jų traktuoti skirtingai, t. y. nebuvo objektyvaus pagrindo vieniems suteikti tam tikras teises ir laisves, o kitiems jas atitinkamai riboti. Toks ginčijamose Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo nuostatose įtvirtintas ribojimas, pasak pareiškėjo, buvo diskriminacinis, todėl prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui.

6. Konstatuotina, kad pareiškėjo Kauno apygardos teismo prašymas ištirti Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo 3.1.1 papunkčio (2021 m. rugsėjo 29 d. redakcija), 3.1.1.1–3.1.1.3 papunkčių (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija), 3¹ punkto (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) tiek, kiek jo nurodyta, atitiktį Konstitucijos 20 straipsnio 1 daliai, 29 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatyme nustatytus reikalavimus, todėl yra priimtinas nagrinėti Konstituciniame Teisme.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 22 straipsnio 3, 4 dalimis, 25 straipsnio 2 dalimi, 28 straipsnio 1 dalimi, 67 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Priimti nagrinėti pareiškėjo Kauno apygardos teismo prašymą Nr. 1B-10/2022 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsnio 1 daliai, 29 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams neprieštaravo Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ 3.1.1 papunktis (2021 m. rugsėjo 29 d. redakcija), 3.1.1.1–3.1.1.3 papunkčiai (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) tiek, kiek juose įtvirtinti reikalavimai asmenims atitikti nustatytus medicininius kriterijus kaip sąlyga kontaktiniu būdu teikiamoms paslaugoms gauti, ūkinei veiklai vykdyti, komerciniams ir nekomerciniams kultūros, pramogų, sporto renginiams, švenčių mugėms, festivaliams ar kitiems tam tikrą laiką trunkantiems organizuotų žmonių susibūrimams viešoje vietoje iš anksto nustatytu laiku organizuoti, ir 3¹ punktas (2021 m. rugsėjo 8 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, jog asmenys, neatitinkantys nė vieno iš šio nutarimo 3.1.1 papunktyje nurodytų kriterijų, kontaktiniu būdu gali būti

aptarnaujami tik kai teikiamos 3¹.1–3¹.25 papunkčiuose išvardytos paslaugos ir vykdomos juose nurodytos ūkinės veiklos.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Giedrė Lastauskienė

Vytautas Mizaras

Algis Norkūnas

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė